

gledati, kako se zadnji sledovi naše nekdanje vere v stvarnika, domovino in kapitalizem pršijo na drobne koščke in se osipljejo od nas.

Zadnji čas se mi kdaj pa kdaj zdi, da nam svet, ameriški svet, ki nas je štiri do osem let predolgo na tak prebrisan način slepil in varal, nas tako neumno mehkužil, *vendarle* nekaj dolguje — ne samo absolventom kolegijev, ampak vsem —, nekaj malega dolguje. Ne vzdrževanja (to bi presegalo industrijsko skladnost in pravico konkurence), temveč, recimo, pravico do življenja, zadostno sigurnost, tako da bi se mogli zavedati vsaj *možnosti* pridobivanja.

Vse do najnovejšega časa bi smatrali tako zahtevo za izdajalsko in nevarno. Po mojem mnenju bi tak koncept, če bi bil izveden do logičnega sklepa, vodil do podminiranja zaupanja v božanstvenost izkazov dobička in izgube; in sčasoma bi nemara celo fuzionisti koncernov izprevideli, da je zaman pričakovati čudežev naravnost z neba. Toda, ker morajo razredi letnikov 1931., 1932. in 1933. očitno sprejeti svojo usodo kot žrtve ponesrečene vzgojne teorije — prav tako, kakor so bili starejši ljudje žrtve drugih zmotnih narodnogospodarskih teorij —, moramo po mojem mnenju odslej zahtevati, pa najsi postane svet na socialni boleznih ali zdravju bogatejši ali siromašnejši, vsaj tole: pouk v kolegiju bodi tak, da pri iskanju dela ne bo manj koristen kakor katerokoli drugo štiriletno opravilo.

George Willison Condit. Iz angleščine prevel Griša Koritnik.

PROF. ŠTREKELJ — PESNIK IN PREVAJALEC RUSKIH POVESTI.¹

(Iz njegove korespondence.)

Znameniti jezikoslovec in urednik Slovenskih narodnih pesmi, vseučiliški profesor dr. Karel Štrekelj, se je kakor marsikdo drugi v svojih mladih letih sam poskušal v pesništvu. O tem piše Štrekelj še iz Gorice svojemu učitelju Levcu 18. aprila 1874.: „Sedaj sam ne vem, kako je s poetiziranjem: ali je črnilo zmrznilo ali se je pevka žila posušila! Pegaz počiva v senci...“ Da je Pegaz samo počival, spoznamo, ker je pozneje svoje pesmice tudi objavljial.

V Štrekljevi korespondenci je ohranjeno pismo njegovega prijatelja pesnika Josipa Pagliaruzzia-Krilana z dne 26. decembra 1878., kjer ga ta naziva: „Predragi poet!“ Sicer pa pismo o Štrekljevi poeziji ne omenja ničesar.

Pač pa najdemo ključ k temu v pismu Janka Pajka, ki mu daje iz Maribora 19. februarja 1877. prav očetovski nasvet o pesnenju: „Prijatelj! Vaše ‚Cvetje‘, koje danes prejel, vse porabljivo. Kar se mi preje izmej poslanega nij zdelo porabljivo, bilo je tako zavoljo predmeta nekaj bolj navadnega. Novoposlano ‚cvetje‘ se odlikuje čistostjo mislij in jezika in hodom mislij, ki je naraven in previden. Ako i predmeti niso kojemu pesniku brž na razpolaganje — novi predmeti menim, — vendar mu je mogoče nadomestiti to pomanjkljivost zanimivo situacijo ali zanimivim hodom dejanja.

Najboljša je pesen, ako je ideja (predmet), hod mislij in zvršetak (pointa) nova, t. j. originalna. Se ve da tudi polno visokih in pikantnih mislij in lepota jezika dela pesni visoko ceno. Toliko na kratko. Pošljite o priliki zopet! Vaš udani prijatelj J. Pajk.“

¹ Ob dvajsetletnici njegove smrti.

In res najdemo v Zori leta 1877., v četrti številki, z datumom 15. februarja pesem „Jesensko cvetje“, podpisano s psevdonimom Gorjanec, pač radi tega, ker je bil Štrekelj z Gorjanskega na Krasu. Pa tudi v peti številki najdemo pesem „Jesensko cvetje“, kakor tudi v šesti številki.

V sedmi številki najdemo še Gorjančevo kratko pesmico „Oblak“. To pa je menda vse, na kar se nanaša Pajkovo pismo in Pagliaruzzijev naziv, dasi je ta sledil šele ob koncu prihodnjega leta.

Prilичno v istem času pa je pričel Štrekelj, poznejši vzorni prevajalec državnega zakonika, prevajati ruske povesti. Ponudil jih je Jurčiču, ki mu v edinem ohranjenem pismu na Štreklja takole odgovarja:

„Vi ste poslovenili Turgenjeva povest in vprašate, da li daje ‚Narod‘ nagrado za prestave. Na poslednje moram odgovoriti, da žalibog še ne, ker nij smo še tako aktivni.

Vendar, če povesti nemate prilike drugam spraviti v tisk, kar je dan danes velika težava pri Slovencih, kakor sam znam, shranite jo ali sami, ali pa meni pošljite. Jaz sem z jednim trgovsko izurjenim človekom vložil za koncesijo knjigarne, — buchhandlung. Če je dobiva, imel bom urejeno administracijo in skušal izdajati več beletristike; potem bo tudi Vaš prevod na vrsto prišel, če boste hoteli.“

Štrekelj je svoj prevod pozneje ponudil Šketu, uredniku „Kresa“. Dne 22. januarja 1883. mu piše Šket: „Vaš prevod prejel in prebral. Jaz dvomim, da bi ga mogel porabiti; kajti ljubši bi mu bili kračji Turgenjeva spisi. Tudi je mnogo povestij za naše čitatelje pripravnejših, nego to delo njegovo. Ukrenite torej z rokopisom. Mislim, da ga prevzame ‚Slov. Narod‘. Predložite kaj kratkih novelic ali povestij z ruskega; prilичno kaj takega lažje porabim nego daljša dela.“

Pozneje je Štrekelj moral zahtevati rokopis svojega prevoda nazaj, ker mu Šket piše 21. septembra 1883.: „Tukaj Vam vračam na Vašo željo ‚Punina‘ in ‚Baburino‘, ako imate kaj kratkih novel ali povestij prevedenih z ruskega jezika, bi jih rad tako n. pr. vzamem v 12. broj našega lista prevedeno povest, ako jo imate na razpolaganje, a ona naj je samo za eno številko. Odgovorite mi na to vprašanje.“

Štrekelj pa se je rajši obrnil k Ljubljanskemu listu, ki ga je takrat začel izdajati Winkler in urejevati Šuklje, ko ga je Šuklje takole povabil dne 10. februarja 1884.:

„Čestiti gospod kolega!

V svoje veliko veselje čul sem od prijatelja Levca,² da imate za podlistek novemu časniku ‚Ljubljanskega lista‘ primeren feuilleton, prevod Turgenjevega romana. Vsi Vaši doneski mi bodejo dobro došli in tedaj Vas uljudno vabim, pošljite takoj rokopis ter naznanite ceno. Z lastnikom sem v tej zadevi uže govoril in honorar izplačal se bode takoj.

Pri tej priliki še nekoliko o tendenciji novega lista, čegar uredništvo sem prevzel. Marsikateri zlasti mlajših prijateljev mojega podjetja ne bode razumel in obrekovanje in sumničenje je pri nas žalibog staro ukoreninjena navada.

² Prim. o tem Levčeva pisma Štreklju v letošnjem Časopisu Zgodovinskega društva v Mariboru.

Ali jaz in z menoj vred rodoljubi, o katerih nikdo ne more reči, da niso z dušo in telesom udani narodnoj stvari, prišli smo do prepričanja, da pot, katero hodi ‚Slov. Narod‘ in njegovi patroni, pelje naravnost v brezno v sigurni prepad. Ozirajte se na to, nisem se mogel odtegniti prošnji našega deželnega predsednika, o katerem naravnost trdim, da boljšega narodnjaka nimamo na Slovenskem. Podpirati njegovo težavno stališče, zdelo se mi je uprav domovinska dolžnost in storil bodem to — ne glede na posledice.

Nadejaje se, da mi kmalu izročite rokopis, Vas prosim, da o priliki tudi dunajskim študentom razjasnite moje in mojih prijateljev Kersnika, Levca, Senekoviča itd. nazore. —“

In res prične 3. marca 1884. v 4. številki Ljubljanskega lista izhajati podlistek: Punin in Baburin, spisal Ivan Turgenjev, poslovenil K. Štrekelj. Ko je šel podlistek že proti koncu, mu piše urednik Šuklje dne 20. marca 1884. zopet:

„Velečastiti prijatelj!

Založnik Vam še danes pošlje 20 goldinarjev in sicer 10 for. kot ostalo nagrado za ‚Pun. in Bab.‘, 10 for. pa kot predujem na prihodnjo pošiljatev. Prosim, da se takoj lotite dela. Ako prevajate iz češkega ali poljskega izvirnika, bode morda treba, da se obrnete do pisatelja s prošnjo, naj Vam dovoli. Pri ruskih pisateljih tega ni treba, ker ni pogodbe med Avstrijo in Rusijo v tem oziru.

Prosim odgovorite, do kedaj da se lahko zanašam zarad listka.“

Med tem časom prične Ljubljanski list dne 28. aprila 1884. priobčevati v podlistku Strašno maščevanje, spisal Nikolaj Vasiljevič Gogolj, poslovenil K. Štrekelj; iz sledečega, z dvanajstim majem 1884. datiranega pisma slutimo, da je Štrekelj hotel predstaviti še kako večje Gogoljevo delo, česar pa menda ravno na Šukljetov nasvet ni napravil. Pismo se glasi:

„Ne zamerite z delom preobloženemu uredniku, ako ni mogel preje zahvaliti se Vam za Vašo tako izborno preloženo povest. Nadejam se, da ste nagrado prejeli v pravem času.

Glede Vaše ponudbe Vam javljam, da bi imel pač mnogo rajši kratke povesti, katere občinstvu bolj ugajajo. Ako Vam mogoče, pošljite kmalu kaj v tej stroki. Če ste pa uže pričeli z Gogoljevo povestjo, prosim pošljite in zahtevajte nagrado.

Ali ne bi bilo mogoče, dobiti kakega poročevalca med dunajskimi dijaki?“

17. junija 1884. že začne izhajati nov Štrekljev prevod, in sicer Brata Straton in Ivan, ruski spisal Sergej Atava. Dne 26. junija piše zopet urednik Šuklje Štreklju naslednje in v zvezi z Ljubljanskim listom zadnje pismo:

„Včeraj sem zaprosil založnika Bamberga, naj Vam na račun pošlje 20 for. Ostali honorar bode prejeti, kakor hitro da izračunamo, koliko da bode gradiva.

Drage volje bi v svoj list sprejel prevode iz poljskega slovstva, n. pr. Kraszewskega. Jako drago mi bode, ako ustrezete mojej želji ter me kmalu razveselite s kakim novim sestavkom.

Število sodelavcev se lepo množi, le uvodni članek je do sedaj še na slabem. Morda se najde med dunajsko mladino kak samaritan, kateri bi nesrečnemu uredniku hotel pomagati iz njegove stiske. Mislil sem na Vas, na Babnika in Murka — morda ne bodem zastonj trkal! Preverili se bode kmalu, da podpirate rodoljubno podjetje.

Sicer velja tudi tu načelo, da plačujemo vsak članek ali dopis.“

Kakor je začel, tako je tudi končal Štrekelj svoje prevode v Ljubljanskem listu s Turgenjevim. Dne 4. julija 1884. začne izhajati Turgenjeva Povest očeta Alekseja. Štrekljevi prevodi s tem prenehajo v Ljubljanskem listu, ki ga je kmalu zapustil tudi Šuklje kot urednik.

Dr. P. Strmšek.

PISMA Z MONTPARNASSEA

V

Pariz, maja 1932.

Pariz se mi zdi v teh pomladnih dneh še večji, še zanimivejši, še zagonetnejši, še prisrčnejši kakor pa običajno. Prepoln je smeha, solnca, bleska, barvitosti, vonja po zelenju, po dišavah; prepoln je večernega šepetanja, žarečih oči, vročih ust. Vrvenje množic po bulvarjih, avenijah in trgih ustvarja živahen ritem hitenja, gibanja, sproščanja, dogajanja. Kdo naj doume ogromen veletok ljudi, ki se vali in se gnete po mogočnih asfaltnih pločnikih iz dneva v noč, iz ure v uro, iz trenutka v trenutek? Dame iz najvišjih družabnih krogov, dekle, politiki, trgovci, žurnalisti, profesorji, prodajalci časopisov, filozofi, tujci z vseh kontinentov, Američani, študentje, črnci, brezdomci, ljudje brez bodočnosti, pisatelji, delavci brez dela, raztrgani vagabundi, izgnanci, tatovi, zločinci, umetniki, detektivi, ženske s knjižicami in brez njih, ljudje z mnogimi imeni in brez imena, starci, otroci, slepci, bolniki. In vsi ti ljudje mislijo, iščejo, nameravajo, hočejo, upajo, se vesele, so žalostni, obupani, strti, zapuščeni, ljubljani; vsi drve iz ulice v ulico, iz avenije v avenijo, se ustavljajo, prehajajo preko ulic, natlačeni z avtomobili, polze mimo ogromnih izložb, mimo kinov in gledališč, se izgublajo proti Operi, proti Rue de la Fayette, proti Madeleine, v okraje onkraj Seine, vstopajo v tramvaje, izstopajo, se gromadijo iz metrojev in se ne morejo niti za trenutek umiriti.

Opaja me večerni nemir okoli Étoilea, prihajanje sprehajalcev po Elizejskih poljih, kjer se vrste luči v ravnih nepreglednih vrstah, se izgublajo preko Place de la Concorde v Jardin des Tuileries in potemnevajo med starimi pročelji mogočnega Louvrea. Ure in ure bi stal ponoči ob osvetljenem Luksorjevem obelisku na Concorde in poslušal rahlo, mehko drsenje avtomobilov in monotono šumotanje belih vodometov.

In ljubavne noči na bulvarjih Clichy, Rochechouart, tam okoli Pigallea in Moulin-Rougea. Noči prepojene s spomini na bohemsko romantiko starodavnega Montmartrea, ki se zdi, da živi še v ozkih, mračnih ulicah, vijočih se navkreber proti Sacré-Coeuru; noči, preživljene z vso umetniško svobodo in iznajdljivostjo, razvratnostjo in patetiko, ognjevite, opojne, so danes morda le rahel odblesk, le slutnje iz minulosti. „Boîte“ ob „boîteu“, kavarne z glasbo, mala intimna gledališča, skrivnostne podzemne kleti z montmartrskimi posebnostmi, plesišča s črnci, kavarne za invertirane, majhni bari, skrivnostni kabareti, „music-halls“, „phonos payants“, ženske pivnice, kina. Potem pa še ljubezen zunaj na bulvarjih: poljubljanje, objemanje, šepetanje, klicanje, vabljenje, rotnenje, zalezovanje; vroči pogledi, rdeči nasmehi, prikimavanja, soglašanja. In v soju neštevilnih barvitih reklamnih luči so obrazi modrikasto vijoličasti, hiše rdeče, drevesa bela, pločniki zeleni. In v ognjevitom blesku luči je bulvarska pesem še vse bolj vroča: